

Володимир СРМОЛЕНКО, філософ

Діти та підлітки

ЯКЩО МАЄШ ДВОХ МАЛИХ ДІТЕЙ І ОДНУ ТИНЕЙДЖЕРКУ В РОДИНІ – ти цілком можеш сприймати цей факт як благословіння. Бо на цьому контрасті багато чого розумієш про людську природу. Малі діти – генії присутності. Це те, чого в них можна нескінченно вчитися. Присутність особистості тут і тепер, у кожній емоції, в кожному акті уваги, в кожній радості чи кожному сумі. Їхній постійний подив – від сконцентрованої присутності. "Я-живу-тут-і-тепер-боже-як-це-класно-подивися". Їхня увага – еліксир присутності. "Глянь-на-цього-жука-на-цей-камінь-це-деревце-вони-неймовірні-ти-тільки-глянь!!!"

Дорослішання – це процес, коли бажання стають меншими й сухішими, ти консервуєш їх на зиму, в очікуванні холодів

Діти відрізняються від дорослих ще й тим, що в їхньому словнику немає фрази "це ми вже бачили". Той факт, що вони "це вже бачили", не робить для них речі менш цікавими й менш захопливими. Не зменшує інтриги. Парадокс ситуації полягає в тому, що діти – це створіння постійної новизни: щодня роблять щось нове, говорять щось нове та відчувають його. І в цій постійній новизні не бояться триматися за речі, які повторюються, за тих

самих жуків, заради яких треба здійснити ту саму авантюру. Вони ще не стали в'язнями рутини й повторень, а тому не бояться їх. Діти відчувають себе всесильними й безсилими водночас. Всесильними, бо бажання так часто здійснюються. Безсилими, бо, коли вони не здійснюються, твій світ руйнується. Розпач дітей не зрівнянний із розпачем дорослих: їхній космос руйнується щодня і щодня постає з попелу, як фенікс. Бо світ всесильних – богів і дітей – слабкий і вразливий: достатньо однієї рани, щоб усе пішло не так.

Дорослішання – це процес, коли бажання стають меншими й сухішими, ти консервуєш їх на зиму, в очікуванні холодів; ти обережний із ними, як із домашніми тваринами, краще хай вони будуть малі, але не втікають. Розчарування ж стають частішими, і тобі інколи здається, що розчарування – це і є мудрість. Що не вірити – значить, бути дорослим. Що броня – це сила. Але це не так, далеко не так, бо розчарування – це тільки дитинство навпаки, наївність, перевернута вниз головою. Мудрість – це продовжувати бажати, знаючи, що бажання справджуються рідко. Що ангели приходять не щодня, бо в них повно своєї роботи. Якщо малі діти – це генії присутності, то тинейджери – це генії відсутності. Їх немає тут і тепер. Вони майже не звертають на тебе уваги. Не запам'ятовують, не дивуються, не вітаються, не розмовляють. Їхній мозок уже не працює на "тут-і-тепер" – він працює на "там-і-тоді". Вони мріють. Фантазують. Поселяються в собі. Будують свій внутрішній космос. Їм не підходить простір і час, в якому живуть, – вони вигадують інший.

Відповідь "бо так є" не задовольняє

Ми можемо ображатися на тинейджерів чи не розуміти їх, але вся суть у тому, що культура народжується з цього їхнього мріяння. Людина стає людиною передусім тоді, коли здатна пірнути в якийсь інший хронотоп, ніж той, що даний їй у відчуттях. Кіно, музика, література, релігія можливі тільки після того, як ти побув тинейджером.

Попри велику відмінність між ними, малі діти й тинейджери в чомусь схожі. Вони відмовляються прийняти життя таким, яке воно є. Відповідь "бо так є" їх не задовольняє. Вони шукають причини, відповіді на свої "чому?" Вся наша наука почалася з цих підліткових і дитячих запитань, без них ніхто й ніколи не почав би шукати причини. Крім того, й малі діти, й підлітки постійно шукають альтернативи. Їм дуже складно з чимось примиритися. Примиритися, "бо так є", замість пошуку пояснень чи альтернатив – це справа дорослого, можливо, навіть мудреця. Це вже антидитинство. Людська культура – це завжди дивний мікс між присутністю і відсутністю. Між дитинством і антидитинством. Між близькістю та далекістю. Без концентрованої присутності ти не матимеш радості життя. Без таланту відсутності ти не зможеш мріяти, творити і плисти за горизонт.

Тож, якщо ти маєш двох малих дітей і одну тинейджерку в родині, як я, ти цілком можеш сприймати цей факт як благословіння 🙏